

Περπατώντας στα Κράβαρα

Τσακαηάκι

Η διαδρομή Άνω Χώρα - Χάνι Παπαδιάς (Αγ. Κυριακή)

Κείμενο - φωτογραφίες:

ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ - ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΒΕΣΣΗ

Στο τεύχος 207/2011 αναφερόμαστε στη διάσχιση της Τσεκούρας από το φαράγγι του Κάκαβου. Με την ίδια αφητηρία όμως από την άλλη πλευρά της Άνω Χώρας γίνεται η ανάβαση στο Τσακαλάκι. Οι περισσότεροι ακολουθούν τη γρήγορη οδική πρόσβαση εκεί με αυτοκίνητο από τον Αγ. Ιωάννη. Ο δρόμος βγάζει πολύ κοντά, κάτω από την κορφή και η επιστροφή βέβαια γίνεται από τα ίδια. Η διάσχιση που προτείνουμε ξεκινά μέσα από το χωριό με κατάληξη την αντίπερα πλευρά του βουνού. Πρόταση μαζί με την Τσεκούρα για ένα μεστό πεζοπορικό διήμερο, στην υπέροχη Ορεινή Ναυπακτία.

Τα Κράβαρα από το Τσακαλάκι, διακρίνονται στο βάθος Καλιακούδα και Βελούχι.

1

Τα **Κράβαρα** με κορφές μεσαίου υψομέτρου, είναι γνωστά για το έντονο και δαιδαλώδες ανάγλυφο. Τόπος τραχύς και άγονος που «ο Θεός έριξε αντί για χώμα, κοτρόνια» και «τον αρνήθηκαν ακόμα και οι διαβόλοι». Κρύβονται εδώ 34 Κραβαροχώρια, τα περισσότερα στην περιοχή της Ορεινής Ναυπακτίας. Διακρίνονται σαν ενόπτητα από τα Βλαχοχώρια του βορρά και τα Βενετοχώρια στο νότο. Το δυσπρόσιτο της περιοχής, αποθάρρυνε πάντα τους κάθε λογής κατακτητές. Αυτοί έμεναν περιορισμένοι στο ασφαλές Ναυπακτοβενετικό της παράκτιας ζώνης. Φράγκοι και Βενετοί απέφευγαν την περιοχή ενώ οι Τούρκοι αρκούτο στον κεφαλικό φόρο. Ο απομονωμένος αυτός τόπος έγινε έτσι το καταφύγιο των κατατρεγμένων φτωχών και των επαναστατημένων. Το Τσακαλάκι ορθώνεται ανάμεσα στα βουνά των Κράβαρων, Αρδίνη (1699μ.), Τσεκούρα (1733μ.) και Μακρυνόρος (1560μ.). Οι δίδυμες γυμνές κορφές του (1697μ.) και (1710μ.) είναι χαμηλά δασωμένες με έλατα, κέδρα, καστανιές. Περιμετρικά στις πλαγιές του φωλιάζουν τα χωριά Άνω Χώρα (Λομποτινά), Κεντρική (Αντριβίστα), Αναβρυτή (Βιτοψίστα), Λεπτοκαρυά, Ελευθέριανη, Πόδος.

Το **Βουνό** βυθισμένο σήμερα στη σιωπή του, έγινε στο παρελθόν μάρτυρας ιδιαίτερα έντονων γεγονότων. Τότε που τα ορεινά της πατρίδας μας έσφυζαν από ανθρώπους τις χαρές, τις αγωνίες και τους αγώνες τους. Το 1828 στη μάχη της Μεγάλης Λομποτινιάς είχαν

εγκλωβιστεί στο χωριό 3000 Τουρκαλβανοί. Οι Αρβανίτες του Τζαβέλα και Κραβαρίτες, τους είχαν κλείσει τα ορεινά περάσματα για τη Γραμμένη Οξυά. Τότε αυτοί αναζήτησαν διαφυγή από τη Σύρτα και το Τσακαλάκι, επωφελοόμενοι της ομίχλης. Κοντά στο Χάνι της Παπαδιάς περικυκλώθηκαν και συνετριβήσαν, σε μάχη που έγινε με τα γιαταγάνια. Ο βροχερός καιρός είχε χρησιμοποιήσει την πυρίτιδα στα καριοφύλια των αντιμαχόμενων. Το 1943 πολλοί Ιταλοί ήρθαν εδώ να γλιτώσουν, κυνηγημένοι από τους πρώην συμμάχους τους Γερμανούς. Παραδόθηκαν με τον οπλισμό τους στους αντάρτες του ΕΑΜ-ΕΛΑΣ που κυριαρχούσαν στην περιοχή. Το 1947 στον Εμφύλιο στο ύψωμα του Αγ. Ιωάννη έγιναν μάχες ανάμεσα στον Εθνικό και το Δημοκρατικό Στρατό. Σώζονται στα δασωμένα οχυρώσεις των

εμπολέμων, κάποιες ακόμα με επιγραφές συνημάτων της εποχής.

Ο **Καρκαβίτσας** (1865-1922) συνδέθηκε με τα Κράβαρα όταν έγραψε τη νουβέλα του «Ο Ζητιάνος». Καταγόταν από μεγάλη Ηπειρωτική φάρα που είχε διασκορπιστεί στην Ηλεία και τη Ναυπακτία. Γεννήθηκε στα Λεχαινά Ηλείας και σπούδασε Ιατρική στο Πανεπιστήμιο της Αθήνας. Του άρεσαν τα ταξίδια και έτσι μπάρκαρε γιατρός σε εμπορικά πλοία. Το 1896 κατατάχτηκε στο στρατό μόνιμος ανθυπίατρος, ταξιδεύοντας σε όλη την Ελλάδα. Είχε έτσι την ευκαιρία να γνωρίζει από κοντά τη ζωή των ανθρώπων που περιγράφει στα έργα του. Τότε επισκέφτηκε τα Κράβαρα, έμεινε στην Αγ. Κυριακή και πέρασε από το Χάνι της Παπαδιάς. Συγκαταλέγεται με τον Α. Παπαδιαμάντη και το Γ. Βιζυηνό

2

1. Στην Άνω Χώρα μπροστά στον ηρωικό «Καρνάβαλο» της άγονης γραμμής.

2. Το προσκυνητάρι στο καστανόδασος που επιβεβαιώνει το σωστό μονοπάτι.

στους τρεις μεγάλους της ηθογραφίας μας. Ακολούθησε τη «ρεαλιστική» ηθογραφία, παρουσιάζοντας την αγροτική ζωή χωρίς να την ωραιοποιεί. Καταγράφει ήθη και έθιμα αλλά και την ωμή πραγματικότητα των ενστίκτων, της αμάθειας και της εκμετάλλευσης. Θεωρείται «νατουραλιστής» με υπερβολική απόδοση της πραγματικότητας, σκηνές βίαιες και συχνά τραγικό τέλος στα έργα του.

Ο «**Ζητιάνος**» περιγράφει το δίχρονο ταξίδι ενός «Μπουλιάρη» και το πέρασμά του από το Θεσσαλία. Έτσι λέγονταν οι περιπλανώμενοι Κραβαρίτες που ξενιτεύονταν, κάνοντας δουλειές του ποδαριού. Ήταν επαίτες, μικροπωλητές, ξορκιστές, φωτογράφοι, πρακτικοί γιατροί, μάγοι. Ταξίδευαν μόνοι είτε σε παρέες στη Βαλκανική και από τη Ρωσία μέχρι την Αίγυπτο. Στο έργο καταγράφεται η τέχνη και ο ψυχισμός του Ζητιάνου, με την αμάθεια των Καραγκούνηδων του κάμπου. Παρουσιάζονται η ζωή, οι προλήψεις, η κοινωνική και οικονομική εκμετάλλευση των φτωχών κολλήγων. Τα γεγονότα τελικά φέρνουν την καταστροφή, έχοντας επίκεντρο τα ένστικτα επιβίωσης του επαίτη-ξορκιστή. Το έργο που θεωρείται το σημαντικότερο του Ανδρέα Καρκαβίτσα, έθιξε τότε τους μορφωμένους Κραβαρίτες. Έμποροι και φοιτητές της Αθηναϊκής ελίτ ξεσηκώθηκαν και συνάδελφος του Αξιωματικός τον κάλεσε σε μονομαχία. Παρεξήγησε βέβαια που λύθηκε ήσυχια με το όλο θέμα να συμπληρώνει σήμερα, τον πλούτο της περιοχής.

3. Πάνω από την Άνω Χώρα παρακάμπτοντας το δασωμένο ύψωμα Σύρτα.

4. Στον αυχένα Πατούχα αποκαλύπτονται οι δίδυμες κορφές στο Τσακαλάκι.

5. Στο δρόμο μετά τον αυχένα Πατούχα έχοντας παρακάμψει τη Σύρτα.

